

History Of Literary Criticism And Schools Of Thought

Phd Semester 1

ویژگیهای نقد و شرایط منتقد

نقد، منتقد، انواع نقد

آقای صاد

خواندن ۵ دقیقه / ۱۱ ماه پیش

در دوران پس از انقلاب اسلامی در ایران توجه به فرهنگ و ادبیات از سوی دولت و ملت افزایش یافت و رسانه های دولتی و خصوصی با رویکردی خاص به آثار هنری و هنرمندان در عرصه های گوناگون نقد و نقادی را رونق و رواج بیشتری دادند

امروزه سر و صداهای ناشی از نقد و نقادی را کسانی بلند نموده اند که یا تخصص کافی را در مورد موضوع مورد نقد ندارند و یا حُبّ و بُغض ها و احیاناً انتقام گیری و تسویه حساب های شخصی و جناحی را دخیل می نمایند . چرا که به دلیل برخورداری از امکانات رسانه ای و یا تریبون های رسا به خود اجازه ی چنین کاری را می دهند.

اگر بخواهیم با نقد صحیح و دلسوزانه هنر و ادبیاتمان را رواج داده و آن را جهانی نمائیم ، بایستی ابتداء نقد صحیح و عوامل مزاحم آن را شناخته و سپس منتقدین درستکار را از دغلكار جدا و به تشویق و معرفی نقد صحیح پردازیم.

۱ - انواع نقد :

نقد بر چهار گونه است :

الف - تخریبی (ویران کننده) ، ب - سازنده (منصفانه) ، ج - تشویقی (هدایت کننده) ، د - تحریفی (گمراه کننده)

پیش از پرداختن در مورد نقد و داوری در جوامع گوناگون به طور عام و در جامعه پس از انقلاب خودمان بطور خاص بدانید که داوری و انتقاد در تاریخ بشر همیشه بوده و هست . چرا که به دلیل وجود اختلاف در نگاه ها و منافع اشخاص و گروه ها بحث در مورد بینش و عملکرد سایرین دائماً در حال انجام است . اما در یکی دو صده اخیر به دلیل پیشرفت علوم و افزایش مراکز علمی و دانشگاهی و مؤسسات نشر و چاپ و توجه عموم به تولیدات آن ها نقادی و داوری ها رونق گرفته و جنبه علمی و تخصصی پیدا کرده و به قول معروف آکادمیک شده است .

- نقد تخریبی از دیدگاه سپتیمیستی انجام می پذیرد و فرد منتقد ممکن است از روی دشمنی با اثر و انتقاد شونده ، نقادی کند و یا ناسازگاری با شخص ملاک نیست بلکه مخالفت با فکر و ایده و راه و روش باشد . البته در نقد تخریبی ممکن است منفی بینی و عیب یابی و بزرگ نمائی ضعف ها باشد . و یا با سیاه نمائی و دروغ و تهمت نابود کننده ی اثر و یا صاحب اثر باشد.

- نقد سازنده که با بی طرفی و انصاف منتقد متخصص انجام می پذیرد ، ضمن بر شمردن نقاط قوت و برجستگی های آن ، ضعف ها را گوشزد و راه های تقویت و رشد را نشان می دهد.

- اما در نقد تشویقی که باید گفت از نظرگاه پسیمیستی انجام می پذیرد ، منتقد به سبب گرایش به اثر و یا صاحب اثر فقط نقاط قوت را دیده و برجسته سازی انجام می دهد. در واقع هم تبلیغ و هم تملق و هم ارادت چاشنی قضاوت ها خواهد بود.

- بدترین نوع نقد در سیاست و فرهنگ (ادبیات و هنر) ، نقد تحریفی و گمراه کننده است . روشی که ضمن انجام تعبیرهای وارونه ، هم صاحب اثر را به انفعال و پذیرش القات مجبور نموده و به قبول نقد وادار می کند و هم مخاطبین اثر را به بد دیدن و بد قضاوت کردن می کشاند.

۲ - منتقدین بر اساس نوع نقد به چند دسته تقسیم می شوند :

الف - منتقد مخرب ، ۲ - منتقد سازنده ، ۳ - منتقد مشوق و ۴ - منتقد منحرف

در اینجا با توجه به توضیحات بالا در خصوص انواع نقد دیگر نیازی نیست تا به شرح و بسط آن‌ها (منتقدین) بپردازیم . اما لازم است در باره آدمیان کمی توضیحات و اوضحات بدهیم . انسان در زندگی همواره به دو عامل تهدید زندگی (و فنا) و تمدید حیات (و بقا) توجه داشته و حساس است و در موضع گیری‌ها و انتقادات خود هم به منافع فردی و هم به منافع خانواده و یا گروهی را که به آن تعلق دارد اعتناء دارد . و همینطور هم به تهدیدات مربوط به خود و خانواده و گروهی را که به آن وابسته است ، توجه دارد . رقابت‌ها و کینه‌کشی‌ها چه از طرف خود فرد و چه از طرف افراد همسود ، در گفتارها و رفتارها تأثیر می‌گذارند . همین‌طور در نوع نگاه انتقادی اثر گذار است . بنا بر این بینش‌ها یا از روی بدبینی و یا از روی خوشبینی می‌باشند . نگاه بدبینانه را در محافل دانشگاهی سپتیمیستی و خوشبینانه را پسیمیستی می‌گویند . اما دسته سومی هم وجود دارند و مدعیند که میخواهند جانب انصاف و عدالت را گرفته و نقد منصفانه نمایند . این افراد که مثلی صلح طلبانه و یا سازنده دارند تلاش می‌کنند تا با برشمردن همزمان نقاط مثبت و ضعف‌ها به تحکیم و تثبیت فرد و یا اوضاع کمک کنند .

منتقد منصف و مصلح ، بایستی واجد شرایط و خصوصیات زیر باشد :

الف - دارای تخصص و خبرگی لازم در مورد اثر و محصول ادبی و یا هنری مورد نقد باشد .

ب - علاوه بر تخصص و مهارت لازم نباید هیچ نوع نگاه سپتیمیستی و پسیمیستی را در نقد خود دخیل نماید . به عبارت دیگر نقاد باید بدون بدبینی و یا خوشبینی کار خود را انجام بدهد .

ج - انگیزه یابی نماید و خود را به جای صاحب اثر بگذارد و با دید او به مسائل نگاه کند ولی القاء انگیزه در کار منتقد نباشد.

د - صحت عمل صاحب اثر را با معیارهای برتر محك زده و یا با آثار برتر دیگران مقایسه کند. علایق شخصی خود را در جایگزینی با معیارهای صحیح دخیل ننماید.

هـ - حبّ و بغض را دستمایه ی نقد خود ننماید.

و - راه های تکمیل کننده و یا برطرف کننده ی نقایص و معایب و یا ضعف ها را نشان دهد .